

Platono dialogų interpretavimas

(Konceptija, šaltiniai, interpretacijos)

ISBN 978-609-459-290-4

Vilnius, 2014

Turiny

Antikinio filosofavimo teorinė rekonstrukcija: problemos ir sprendimai	1
<i>Sokrato apologija</i>: virtualus Sokrato aukojimas arba egzistencinis angažavimas filosofavimui	2
<i>Kritonas</i>: teisingumas kaip platoniškojo filosofavimo turiningoji išėities problema	3
<i>Faidonas</i>: filosofavimo subjekto demarkavimo problema	4
<i>Faidonas</i>: filosofavimas kaip „antrasis plaukimas“	5
<i>Puota</i>: filosofijos įteisinimo problema	6
<i>Puota</i>: filosofijos vertybinės sąrangos problema	7
<i>Faidras</i>: „gimdymo grožyje“ fenomenologija	8
<i>Faidras</i>: raštiškojo filosofavimo ištakos ir problemos	9
<i>Politėja</i>: „tikrojo“ teisingumo beieškant	10
<i>Politėja</i>: teisingumas kaip raktas į būties prigimtį.	11
<i>Politėja</i>: esančio onto-gnoseologinė konstitucija ir prasmė	12

Antikinio filosofavimo teorinė rekonstrukcija: problemos ir sprendimai

---

„Žmogus naktį,
kai jo rega
užgesinta,
užsižiebia
žiburį, o
gyvenime
[žmogus]
miegodamas
užsižiebia
mirtimi,
budėdamas –
miegu“
HĒRAKLEITAS,
DK22 B26.

Antikinis filosofavimas kaip sinoptinis arba visumiškas mąstymas, išreikštai numanantis tik mąstymo dalyką *Priešais*. Siela kaip sinoptinio mąstymo numanomas subjektas. Antikinio filosofavimo subjekto visiška priklausomybė nuo mąstymo dalyko ir jo nulemtas šio subjekto būdas. Formalusis šio subjekto profilis, arba jo anonimiškumas ir beatramiškumas (aporiškumas). Kasdienis ir etinis mąstymas, arba antikinio filosofavimo dalykinis dvilypumas. apsprendžiantis jo subjekto dalykinio apibrėžtumo dvejojumą. Sofistiškasis sielos profilis: naudos siekių steigiamas mąstymas ir juo pamatuotas mąstymo subjektas, arba siela vien kaip juslės. Sokratiškasis sielos profilis: dorybės siekio steigiamas mąstymas, arba siela kaip etinio mąstymo subjektas. Dorybės praktiškumas, arba jos pamatuotumas žmogiškuoju santykiu. Mąstymo ir būties tapatumas, arba etiškai konstitutos būties pamatuotumas teoriniu mąstymu. Platoniškasis filosofavimas kaip pastanga suteorinti praktiškąjį Sokrato filosofavimą, arba būties ir dorybės dilema Platono dialoguose.

Koncepcija: Siela kaip antikinio filosofavimo subjektas, arba dorybės temizavimo vingiai Platono dialoguose [Tekstas](#)

Sokrato apologija: virtualus Sokrato aukojimas arba egzistencinis angažavimas filosofavimui

---

„Pirma ir daug labiau rūpintis [reikia] ne kūno reikalais ir ne daiktais, bet savo siela, kad kuo doriausia būtų“, Sokrato apologija, 30a-b.

Sokrato teismo fenomenologinis aprašymas kaip virtuali aukojimo procedūra. Šios procedūros vertybinis horizontas. Kasdienės ir filosofinės (etinės) elgsenos numatomų vertybių bei jomis steigiamų diskursų nesuderinamumas. Polio argumentai vs. Sokrato kontraargumentus: kaltinimai bedievyste ir jaunuomenės tvirkinimu vs. neregimų dievų ir jaunuomenės dorinio tobulinimo nuorodas. Demokratiškai funkcionuojančio Atėnų teismo mirties nuosprendis Sokratui ir vertybių konflikto sprendimas *Sokrato apologijoje* egzistenciniu aukos argumentu kaip būdas angažuoti su auka siejamoms vertybėms ir jų provokuojamai veiklai.

Šaltiniai: ***Sokrato apologija*** Lietuviškai Graikiškai Perseus

Interpretacija: ***Puota: filosofavimo legitimavimo problema***. P. **1-5. Tekstas**

Papildoma literatūra: ***Kritonas: teisingumas kaip filosofinė problema***. *Problemos*, 2010, Nr.77, p.105-108. **Tekstas**

Kritonas: teisingumas kaip platoniškojo filosofavimo turiningoji išėities problema

---

„Todėl, mano bičiuli, nereikia taip labai žiūrėti, ką sakys apie mus daugelis, bet ką sakys tasai, kuris išmano, kas teisinga ir kas neteisinga, – tik jis vienas ir pati tiesa “
Kritonas, 48a.

Praktiškasis problemos profilis. Sofistai kaip polio socialinio užsakymo vykdytojai ir poli(ti)nio gyvenimo specifikos grynintojai. Sokrato konfliktas su sofistais kaip konfliktas su poli(ti)ne dauguma (polloi). „Tikrojo“ teisingumo problema, arba teisingumo ir etiškumo konfliktas.

Teorinis problemos rakursas. Sokrato teisumo problema kaip filosofavimo legitimavimo problema. Sokrato polemikos su sofistais formalusis aspektas: dviejų žmogiškumo tipų sandūra. Sofistiškasis žmogaus matas kaip pirmoji pastanga universaliai apibrėžti žmogiškumą. Žmogus kaip daiktų matas, arba kasdienio mąstymo aspekto išgryninimas. Sokrato polemika su sofistais, arba alternatyvaus (etiškojo) mąstymo aspekto išskyrimas bei alternatyvios universalios žmogaus apibrėžties kontūrų ryškėjimas: *svarbiausia ne apskritai gyventi, bet dorai gyventi.*

Šaltiniai: ***Kritonas*** Lietuviškai Graikiškai Perseus

Interpretacija: ***Kritonas: teisingumas kaip filosofinė problema. Problemos, 2010, Nr.77, p.105-121. Tekstas***

Papildoma literatūra: ***Gorgijas ir Protagoras: poli(ti)nio subjekto legitimavimo anatomija. Logos, Nr. 69, 2011, p.21-36. Tekstas***

Faidonas: filosofavimo subjekto demarkavimo problema

„Žmonės, kurie rimtai užsiima filosofija, tie žmonės siekia tik vieno – numirti ir nebegyventi“, Faidonas, 64a.

Platono mėginimas suteorinti sokratiškąjį praktinį filosofavimą kaip pastanga rekonstruoti sokratiškojo imperatyvo, raginančio pasirūpinti sielos gerumu, teorines prielaidas, t. y. apibrėžti šiuo imperatyvu numanomą subjektą bei nurodyti imperatyvo prasmingumo sąlygas. Praktiškojo dorinio filosofavimo teorinė metamorfozė, arba filosofavimas kaip etinis mąstymas ir siela kaip šio mąstymo subjektas. Sokrato polemikos su sofistais suteorinimas, arba etinio ir kasdienio mąstymų kolizija. Sofistų apibrėžtas anonimiškas kasdienio mąstymo subjektas – jusliška siela arba kūnas kaip atspirties taškas apibrėžiant sielą kaip etiškai specifikuoto filosofavimo subjektą. Hérakleitiškai siejant kasdienį mąstymą ir jo subjektą – kūną su mirtimi, jam priešinamo filosofinio mąstymo ir jo subjekto – sielos ženklėjimas ne-mirtingumo apibrėžtimi. Sielos ne-mirtingumo įrodymai, arba filosofavimo subjekto ontologinės ir gnoseologinės specifikos negatyvios nuorodos.

Šaltiniai: **Faidonas** Lietuviškai Graikiškai Perseus

Interpretacija: **Faidonas: filosofavimo subjekto demarkavimo problema. Logos, Nr. 71, 2012, p. 8-24. Tekstas**

Faidonas: filosofavimas kaip „antrasis plaukimas“

*„Šiaip ar taip,
nutariau judėti
šitokiu būdu:
kiekvienu
atveju remiuosi
teiginiu, kuris,
mano galva,
yra
[vertybiškai]
stipriausias ir
kas man
pasirodo su juo
sutinkant, tai
laikau teisingu
– kalbu apie
priežastį ir visa
kita, – o kas
nesutinka,
laikau
neteisingu“
Faidonas, 100a.*

Filosofavimas kaip alternatyva kasdieniam mąstymui ir filosofavimo numanomų neregimų ontinių esybių identifikavimas kasdienio mąstymo prielaidajam, neva regimų ontinių esybių priešpriešoje. Filosofavimo pažintinio būdo rekonstravimas atsižvelgiant į jo numanomų pačių tų esybių vertybinę konstituciją. Ankstyvojo filosofavimo „stichinio“ būdo kritika ir atsiribojimas nuo kasdienio mąstymo „horizontalių“ ryšių logikos. „Antrasis plaukimas“ kaip pastanga kontroliuoti filosofavimo kryptį tiek sąmoningai pasirenkant išeitines mąstymo prielaidas, tiek eksploatuojant mąstymo formaliąsias taisykles. „Antrasis plaukimas“ kaip „vertikalojo“ pažinimo strategija, arba matematinio mąstymo įgūdžių eksploatavimas, siekiant atsiriboti nuo kasdienio mąstymo ir susitelkti formaliajame filosofavimo aspekte – teoriniame mąstyme. „Antrojo plaukimo“ pažintines strategijos ribotumas, arba tokio pažinimo nepajėgumas temizuoti vertybiškai konstituotą būtį.

Šaltiniai: ***Faidonas*** ***Lietuviškai*** ***Graikiškai*** ***Perseus***

Interpretacija: ***Faidonas: filosofavimas kaip antrasis plaukimas, Logos, Nr. 72, 2012, p. 19-37. Tekstas***

***Puota*: filosofijos įteisinimo problema**

„Liaupsindami dieviškąjį šio gėrio priešastininką vertai liaupsinsime Erota, kuris ir šiandien žeria mums geradarysčių, vesdamas mūsų savasties link, ir ateičiai dovanoja didingų vilčių, žadėdamas mainais už mūsų pagarbumą dievams sugrąžinti mus į pirmąją būseną, pagydyti ir suteikti palaimingą gerovę“ *Puota*, 193d..

Filosofavimo poli(ti)zavimas ir jo priešprieša poliui: politinis aspektas – Sokratas vs. polis, teorinis aspektas – etinis mąstymas vs. kasdienis mąstymas. Atėnų teismo legitimus nuosprendis Sokratui ir filosofavimo legitimavimo problema. Filosofavimo vertybinis sąlygotumas ir jo legitimavimo problema kaip filosofijos vertybinės konstitucijos nustatymas bei išsiaiškinto vertybinio profilio suderinimas su kosmo vertybine struktūra. Platono mėginimas įteisinti filosofavimą, susiejant šį su meilės grožiui siekį įkūnijančia dievybe Erotu. Puotos simpoziumas kaip neformali filosofijos legitimavimo procedūra. Filosofavimo prielaidų eksplikavimas poli atstovaujančių simpoziumo dalyvių kalbose. Istoriografiniai, ontologiniai, aksiologiniai, sociologiniai, politologiniai, fenomenologiniai bei psichologiniai filosofavimo legitimavimo aspektai simpoziumo dalyvių ikisokratinėse kalbose.

Šaltiniai: ***Puota*** **Lietuviškai** **Graikiškai** **Perseus**

Interpretacija: ***Puota: filosofijos legitimavimo problema.***

Tekstas

Puota: filosofijos vertybinės sąrangos problema

„Mat tai ir bus teisingas kelias meilėn, - ar pats juo eitum, ar kitas vestų, jei pradėjęs nuo šių gražių daiktų, vardan ano grožio tarytum laiptais kilsi vis aukštyt <,,> prie gražių žinojimų ir baigsi ties anuo žinojimu, - ne ko nors kito, bet paties ano grožio žinojimu, idant galiausiai pažintum patį tai, kas yra gražu“, Puota, 210e-211c.

Sokrato kalba simpoziume kaip savita Platono pastanga apibrėžti antikinio filosofavimo vertybinį profilį. Tobulėjančiais grožio įsikūnijimais dygsniuotas ir gėrio troškimo angažuojamas „teisingasis kelias“ kaip antikinio filosofavimo vertybinių gairių nuoroda. Paralelės tarp „teisingojo kelio“ stadijų ir graikiškojo filosofavimo etapų. „Teisingojo kelio“ konstrukcinės ypatybės kaip Aristotelio entelechijos sąvokos galima prielaida. Normatyvumo aspektas „teisingojo kelio“ sampratoje, arba pažinimo įvaldymo pastanga. Grožis kaip „perregima“, t.y. perorientavimą iš kasdienio mąstymo į etinį provokuojanti vertybė. Filosofavimas kaip grožio inicijuojama gėriu steigiamos būties įžvalga. Tiesa kaip rašte izoliuoto filosofavimo vidinė normatyvinė gairė. Antikinio mąstymo sinoptinės prigimties nulemti aksiologiniai ir ontologiniai akcentai Platono tiesos sampratoje: tiesa kaip dorybė ir tiesa kaip tikrovė.

Šaltiniai: ***Puota Lietuviškai Graikiškai Perseus***

Interpretacija: ***Puota: filosofijos vertybinės sąrangos problema.***
Tekstas

„Todėl teisinga,
kad sparnus
įgyja tik
mąstymas
filosofo, pagal
išgales
visuomet
susiejančio
savo atmintį su
dalykais, su
kuriais
susiedamas
dievas darosi
dieviškas; tad
tik žmogus,
gebantis
teisingai
pasitelkti
šitokius
prisiminimus,
yra nuolat
įšvenčiamas į
tobulus
slėpinius ir pats
tampa
vienintelis iš
tikro
tobulas“, Faidras
, 249c.

Faidras: „gimdymo grožyje“ fenomenologija

Santykis su kitu kaip etiškumo susiklostymo vieta ir platoniškasis filosofavimas kaip etinio santykio suteorinimo pastanga. Meilė kaip paradigminis etinis santykis ir kaip palankiausia filosofavimui natūrali žmogaus būseną. „Gimdymo grožyje“ fenomenologija kaip mėginimas rekonstruoti meilės būsenoje susiklostančio filosofavimo būdą. Sparnuotos dvikinkės ir vadeliotojo vaizdinys kaip pastanga metaforiškai struktūrizuoti anonimišką filosofavimo subjektą – sielą. Teorinis mąstymas apskritai ir alternatyvūs kasdienis bei etinis dalykiniai mąstymai kaip galimi metaforiško sielos vaizdinio struktūros atitikmenys. Sielos sparnuotumas kaip jos vertybinės konstitucijos arba anonimiško filosofavimo subjekto intencionalumo nuoroda. „Gimdymas grožyje“ arba grožio (vertybės) provokuojamos sielos dinamikos fenomenologinis aprašymas.

Šaltiniai: **Faidras Lietuviškai Graikiškai Perseus**

Interpretacija: **Faidras: „gimdymo grožyje“ fenomenologija**

Tekstas

Faidras: raštiškojo filosofavimo ištakos ir problemos

„Kiekviena kalba, kartą užrašyta, yra mėtoma ir vėtoma visur kur – tiek tarp išmanančių žmonių, tiek tarp tų, kuriems visiškai nedera [jos skaityti], tad ji nežino su kuo privalu kalbėtis, o su kuo – ne. O jei taja kalba visai nesirūpina ar neteisėtai peikia, jai visuomet reikia tėvo pagalbos, nes pati ji nestengia nei apsiginti, nei atskubėti sau į pagalbą“, Faidras, 275d–e

Sofistiškoji retorika kaip kasdienio mąstymo izoliavimo rašte būdas. Platono dialogai kaip Sokrato polemikos su sofistais išprovokuotas mėginimas izoliuoti rašte etinį mąstymą. Takoskyros tarp filosofijos ir sofistikos reikmė ir Platono siekis nusavinti sofistišką iškalbos meną (retoriką) filosofavimo reikmėms. Dialektika kaip tokio nusavinimo būdas, pajungiant iškalbos meną vertybėms, turiningai steigiančioms filosofavimą. Dialektika kaip konstruktyvus mąstymo būdas visa ką apžvelgti, (sutelkiant tai) į vieną daiktą ir (suskirstant) į daugybę (rūšių) ir jos vertybinis sąlygotumas. Raštas kaip užmarštis vaistas arba informacija kaip vertybiškai neutralus žinojimas. Raštas kaip narkotikas: raštu realizuojamo mąstymo konstruktyvumo galimybės ir problemos temizuojant etinius mąstymo turinius.

Šaltiniai: **Faidras Lietuviškai Graikiškai Perseus**

Interpretacija: **Faidras: logografijos spindesys ir skurdas. Problemos, 2007, Nr. 72, p. 178-200. Tekstas**

Politėja: „tikrojo“ teisingumo beieškant

„Visose valstybėse teisingumu laikoma tas pat – tai, kas naudinga esamai valdžiai. O juk valdžia ir yra jėga. Todėl, jei teisingai samprotauji, išeina, kad teisingumas visur yra tas pat – tai, kas naudinga stipresniajam“
Valstybė, 338e-339a.

Atėnų teismo nuosprendis Sokratui ir „tikrojo“ teisingumo problema, arba teisingumo ir etiškumo konfliktas. Teisingumas pagal sofistus: teisinga tai, kas naudinga stipresniajam. Realiojo (kasdienio) teisingumo prieštarumas, arba kodėl nėra teisybės. Teisingumas pagal Sokratą arba idealusis teisingumo profilis: teisinga tai, kas dora. Realiojo teisingumo neteisingumas ir idealiojo teisingumo nerealumas. Teisingumas kaip filosofinė problema ir tobulos polio sąrangos projektas kaip tos problemos sprendimo būdas.

Šaltiniai: **Valstybė (I knyga) Lietuviškai Graikiškai Perseus**

Interpretacija: **Platono ištaros apie Gėrio reikšmę apibrėžiant būtį prasmė, arba Valstybė kaip teorinio konstravimo paradigma. Problemos, 2006, Nr.70, 31–49. Tekstas**

***Politėja*: teisingumas kaip raktas į būties prigimtį.**

„Ir kokia būtinybė
iš nieko
prasidėjusį
[esantį] būtų
paskatinusi vėliau
ar anksčiau
rastis? Tad turi
arba visas jau
būti, arba
[apskritai] nebūti.
Bet juk niekada
įsitikinimo galia
neleis, kad iš
nesančio rastųsi
kas nors kita,
išskyrus jį patį.
Todėl nei rastis,
nei nunykti
[esančiam]
neleidžia teisybė,
neatpalaiduodam
a grandinių,
kuriomis jį laiko“
PARMENIDAS,
DK28 B8”

Filosofavimo praktinio ir teorinio siekių diferenciacija, arba dorybės ir būties alternatyva. Dorybės pamatuotumas individu ir jos asimiliavimo universalios prigimties teorija problemiškas. Parmenido *poemos Apie prigimtį ir Platono Politėjos galimos sąsajos: teisingumas kaip būtį steigianti vertybė. Faidro ir Politėjos galimos sąsajos: sielos ir polio struktūrinis izomorfizmas. Politėjos konstitucinis projektas kaip dorybės teorinio temizavimo pastanga: filosofas-valdovas, arba mėginimas persmelkti teorijai prieinamą teisingumą praktine dorybe.*

Šaltiniai: ***Valstybė (II, VI knygos) Lietuviškai V2 Lietuviškai V6 Graikiškai P2 Graikiškai P6 Perseus V2 Perseus V6***

Interpretacija: ***Parmenidas: teisingumas kaip raktas į būties prigimtį. Problemos, 2008, Nr.73, p. 131–154. Tekstas***

Papildoma literatūra: ***Platono olos dekonstrukcija. Problemos, 2011, Nr. 80, p. 132-157. Tekstas***

Politéja: esančio onto-gnoseologinė konstitucija ir prasmė

„Analogiškai ir pažinimo dalykams gėris suteikia ne vien tik pažinimą, bet ir [išliekantį] esamumą bei [dalykinę] esmę, nors pats gėris [ne tik] nėra [teoriškai] temizuojamas dalykinis] esinys, bet viršenybe ir pajėgumu jis netgi pranoksta esinį“
Valstybė, 509b.

Filosofavimas kaip gyvenimo būdas, arba filosofo mėginimas teoriškai temizuoti filosofijai svarbius turinius modifikuojant gyvenimo aplinkybes. Socialinis santykis kaip filosofavimo dalykiškumo prielaida. *Faidras*: filosofavimas grožio akivaizdoje arba meilė kaip paradigmatis žmogiškasis santykis filosofavimui natūraliai susiklostyti. *Politéja* kaip mėginimas filosofavimui palankiai modifikuoti poliškąjį žmogiškųjų santykių aspektą. *Politéja* arba polio konstitucinis projektas kaip būties sąrangos įžvalgos prielaida. Linijos analogija, arba graikiškojo filosofavimo onto-gnoseologinės specifikos ekplikacija. Teisingumas ir gėris kaip būties vertybinės sąrangos vertybiniai principai, arba dvi būties apibrėžtys. Filosofijos socialinė prigimtis ir jos etiškasis pašaukimas.

Šaltiniai: ***Valstybė (VI, VII knygos) Lietuviškai V6 Lietuviškai V7 Graikiškai P6 Graikiškai P7 Perseus V6 Perseus P7***

Interpretacija: ***Platono olos dekonstrukcija, Problemos, 2011, Nr. 80, p. 132-157 Tekstas***

Papildoma literatūra: ***Esantis ir subjekto tapatumo problema Logos, Nr. 76, 2013, p. 9-23 Tekstas***

Leidinio informacija

Platono dialogų interpretavimas

(Mokomoji metodinė priemonė VU Filosofijos fakulteto bakalauro studijų studentams)

**Mokomąją priemonę parengė: VU Filosofijos fakulteto
Filosofijos katedros doc. dr. (HP) Skirmantas Jankauskas**

Tel.
8 (5) 2667617
El.paštas:
s.jankauskas@fsf.vu.lt

Aprobuota: Filosofijos katedros posėdyje 2014 01 18

Filosofijos fakulteto Mokslinės tarybos posėdyje 2014 02 19